

Слободяник Н.В.

Інститут психології імені Г.С. Костюка

Національної академії педагогічних наук України

СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ГОТОВНОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У СИТУАЦІЇ ЗМІН

У статті аналізуються результати емпіричного дослідження впливу психологічних ресурсів (соціального та емоційного інтелекту) на готовність студентської молоді до діяльності. Соціальний та емоційний інтелект розглядаються дослідниками як психологічні ресурси для досягнення успіху в різних видах діяльності. Зазначається, що психологічні ресурси розширюють зону діяльності людини, допомагають долати труднощі у непростих життєвих обставинах, працювати над собою, досягати мети. Вони відбивають здатність індивіда сприймати непередбачені перешкоди не як загрозу, а як «виклик», як двигун прогресу та особистісного розвитку.

Констатовано, що поняття «соціальний інтелект» у сучасній психології обговорюється разом із тісно пов'язаною з нею проблематикою «емоційного інтелекту». Соціальний та емоційний інтелект виявляють ресурсні можливості у процесі подолання кризових ситуацій та у поєднанні з особистісними характеристиками. Емоційний інтелект у сукупності з усвідомленою саморегуляцією поведінки та самооцінкою посилює психічну стійкість та знижує чутливість до стресорів. Соціальний інтелект разом з особистісними характеристиками посилює конструктивні копінг-стратегії, знижуючи при цьому застосування стратегій уникнення проблеми. Загалом соціальний інтелект виконує адаптивну функцію.

У процесі дослідження особливостей соціального та емоційного інтелекту застосовувалися такі методи: теоретичний аналіз наукової літератури, психологічна діагностика, статистична обробка даних.

Психологічна діагностика проводилася за допомогою методики визначення рівня емоційного інтелекту (Н. Холла); методики визначення рівня соціального інтелекту (Д. Гілфорда і М. Саллівена); копінг-тесту (Р. Лазаруса). Результати діагностики емоційного та соціального інтелекту виявили середній рівень їх розвитку у досліджуваних. Вивчення особливостей поведінки подолання показало помірну вираженість копінг-стратегій у респондентів. Результати дослідження дозволяють стверджувати, що соціальний та емоційний інтелект є ресурсами подолання проблемних ситуацій.

Ключові слова: соціальний інтелект, емоційний інтелект, ресурси, діяльність, методики дослідження.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація характеризується змінами у різних аспектах життя людини та призводить до суттєвої перебудови її активності, діяльності, психологічного стану. В умовах невизначеності пов'язаної з повномасштабним вторгненням російських військ в Україну, стає актуальним визначення психологічних ресурсів особистісної готовності студентської молоді до діяльності.

У сучасному суспільстві з'являються нові стандарти, посилення соціокультурних перетворень, великий потік інформації, що впливає на

людину. Нині ми спостерігаємо як кардинально змінюються характеристики середовища, форми спілкування, умови навчання та праці. При цьому люди по-різному реагують на інновації, відчувають міру свого впливу на них. У деяких людей ця ситуація викликає стан стресу, розгубленість перед майбутнім, інших мобілізує, ставить перед необхідністю змінюватися, по-новому реагувати на трансформації. Для когось нові виклики – це невизначеність чи навіть небезпека, а для когось – можливість розвитку, самореалізації. Різні позиції та поведінка людини в ситуації змін багато

в чому визначаються тими ресурсами, які має особистість.

У зв'язку з цим виникає запит на вивчення діяльності людини в умовах нестабільності, а також стає актуальною проблема дослідження в цих умовах саморегуляції особистості, її активної життєвої позиції, навчання, роботи, побуту. Предметом обговорення дедалі частіше стають питання про те, що у ситуації транзитивності може бути для особистості психологічними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження склали наукові праці як вітчизняних психологів (Н. Альохіна, Л. Сердюк, Т. Титаренко і Т. Ларіна) [1; 4; 6], так і закордонних (Е. Динер, Р. Лазарус, С. Мадді, С. Хобфолл) [10; 16; 13; 11]. У психологічних дослідженнях розглядаються різні аспекти поняття «ресурси особистості». Ресурсний підхід до концепцій соціального та емоційного інтелекту представлені у працях Ю. Бреуса [2], С. Дерев'янка [3], О. Старинської [5], Е.Л. Торндайка [15], Дж. Майєра та співавторів [17].

Метою статті є теоретичний аналіз соціального та емоційного інтелекту як психологічного ресурсу готовності студентів до діяльності у ситуації змін.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання про психологічні ресурси, слід зазначити, що вчені по-різному трактують це поняття. Р. Лазарус акцентує увагу на тому, що ресурси – це можливості та засоби, за допомогою яких можна впоратися зі стресом [16, с. 242]. Т. Титаренко розглядає ресурси як основу саморегуляції поведінки та діяльності. Вона вважає, що це психологічні властивості, які людина може використовувати для подолання кризових станів, вирішення важких життєвих завдань, як засіб для адаптації у складних ситуаціях. Вони значно розширюють можливості індивіда, зону діяльності, роблять його успішнішим, продуктивним, життєстійким [11, с. 135].

Психологічні ресурси розширюють зону діяльності людини, допомагають долати труднощі у непростих життєвих обставинах, працювати над собою, досягати мети. Вони відбивають здатність індивіда сприймати непередбачені перешкоди не як загрозу, а як «виклик», як двигун прогресу та особистісного розвитку [3, с. 7].

Питання вивчення психологічних ресурсів особистості набуває великої значущості щодо діяльності різної категорії суб'єктів, у тому числі молоді, що навчається. У ситуації змін та невідомості важливо проаналізувати психологічні

ресурси особистісної готовності до діяльності студентів.

Актуальність та необхідність вивчення психологічних ресурсів особистісної готовності до діяльності студентської молоді очевидні, оскільки одне з головних завдань у цей віковий період – особистісно-професійний розвиток, підготовка до самостійного життя та кваліфікованої діяльності як фахівця. Соціальні умови, що змінюються, накладають відбиток на процес формування готовності до діяльності студентів, хоча вимоги до особистісно-професійних характеристик випускників закладів вищої освіти залишаються, як і раніше, високими.

У сучасній науковій психології акцентується роль соціального та емоційного інтелекту як важливих показників досягнення успіху у різних видах діяльності. Розробкою змісту понять емоційного та соціального інтелекту, їх зв'язку з іншими особистісними конструктами займалося багато вітчизняних [1; 2; 3; 5] та зарубіжних вчених [7; 13; 14; 17]. Дослідники виявили зв'язок цих видів інтелекту з підвищенням ефективності когнітивних процесів, успішністю вирішення завдань, проблемно-орієнтованими копінг-стратегіями, підвищенням професійної самоефективності, зниженням чутливості до стресу.

Соціальний та емоційний інтелект виявляють ресурсні можливості у процесі подолання кризових ситуацій у поєднанні з особистісними характеристиками. Емоційний інтелект у сукупності з усвідомленою саморегуляцією поведінки та самооцінкою посилює психічну стійкість, знижує чутливість до стресорів. Соціальний інтелект разом з особистісними характеристиками посилює конструктивні копінг-стратегії, знижуючи при цьому застосування стратегій уникнення проблеми [10, с. 930].

Ресурсні можливості соціального та емоційного інтелекту залежать від особливостей діяльності, стратегії уникнення проблеми. Залежно від характеру діяльності на підтримку психічної стійкості залучаються різні компоненти соціального та емоційного інтелекту. В умовах командної діяльності параметрами, що впливають на психічну стійкість і поведінку подолання, є управління емоціями, самомотивація і розпізнавання емоцій. В умовах індивідуальної діяльності – це емоційна поінформованість та загальний рівень емоційного інтелекту. У першому і другому випадку вибір копінг-стратегій детермінується компонентом соціального інтелекту, відповідальним за аналіз складних ситуацій взаємодії та здат-

ності особистості прогнозувати поведінку учасників комунікації [7, с. 295].

Соціальний інтелект виявляє зв'язки поведінки із емоційним інтелектом: що вища здатність респондентів орієнтуватися у наслідках своєї поведінки й передбачати результат ситуації спілкування, то більше у них виражені здібності до управління емоціями, розпізнаванню емоцій інших, самомотивація і емпатія [8, с. 225]. Крім того, соціальний інтелект демонструє тісні зв'язки як із внутрішньоособистісним, так і міжособистісним емоційним інтелектом [12, с. 860]. Розвинений соціальний інтелект перешкоджає формуванню синдрому емоційного вигорання. Дослідження показало, що вище соціальний інтелект респондентів, то слабше у них виражені фази резистентності та виснаження [14, с. 256].

Визначаючи емоційний і соціальний інтелект як предмет дослідження, ми спиралися на уявлення вчених про ресурси людини, які вона використовує для подолання складних ситуацій, у тому числі у ситуації невизначеності. У процесі дослідження особливостей соціального та емоційного інтелекту нами застосовувалися такі методи: теоретичний аналіз наукової літератури, психологічна діагностика, статистична обробка даних.

Психологічна діагностика проводилася з допомогою таких методик: методика визначення рівня емоційного інтелекту (Н. Холла) [2]; методика визначення рівня соціального інтелекту (Д. Гілфорда і М. Саллівена) [9]; 3) копінг-тест (Р. Лазаруса) [16].

Вибірку дослідження становили 90 студентів Європейського університету (м. Київ). Вік респондентів від 17 до 27 років.

Результати діагностики соціального інтелекту за допомогою методики Дж. Гілфорда і М. Саллівена представлені в таблиці 1.

Середньостатистична композитна оцінка, отримана в досліджуваній групі відповідає середньому рівню розвитку соціального інтелекту (середньовибірковій нормі). При цьому ніхто

з респондентів не отримав високої композитної оцінки, тобто в обох групах немає студентів, які мають високий соціальний інтелект. Зазначимо, що досліджувані не отримали низької оцінки, тобто немає студентів, які мають середньослабкий соціальний інтелект.

Соціальний інтелект є системою інтелектуальних здібностей, що визначають адекватність розуміння поведінки людей і забезпечують соціальну адаптацію особистості. У студентів ці здібності розвинені, вони здатні отримувати інформацію про соціальну поведінку, розуміти мову невербального спілкування, висловлювати судження про людей, успішно прогнозувати їх реакції в заданих обставинах, виявляти далекоглядність у взаєминах з оточуючими.

Водночас досліджувані не мають достатньої контактності, відкритості, тактовності та доброзичливості, чутливості до емоційних станів інших, сенситивності до зворотного зв'язку у взаємодії, сприйнятливості до критики, щоб бути успішними комунікаторами, досягати психологічної близькості у спілкуванні. Крім того, показники соціального інтелекту у респондентів недостатньо високі, щоби можна було визначити інтерес до соціальних проблем.

У профілях соціального інтелекту респондентів спостерігається така закономірність. Респонденти показали середній рівень розвитку здатності до правильної оцінки станів, почуттів, намірів оточуючих за їх невербальними проявами, слабку інтуїцію, а також недостатньо розвинене вміння аналізувати складні ситуації взаємодії людей. Водночас досліджувані здатні передбачати типові вчинки іншої людини, швидко та правильно розуміти мовленнєву експресію в контексті певної ситуації та знаходити відповідний тон спілкування з різними співрозмовниками. Можна зазначити, що респонденти вміють чітко вибудовувати стратегію власної поведінки для досягнення поставленої мети, мають великий репертуар рольової поведінки (виявляють рольову пластичність), знають

Таблиця 1

Дослідження соціального інтелекту за методикою Дж. Гілфорда і М. Саллівена

Показники	Респонденти	t-критерій Ст'юдента	P
Параметри соціального інтелекту			
Субтест № 1 «Історії із завершенням»	9,62±1,32	-0,992	—
Субтест № 2 «Групи експресії»	8,57±1,09	-0,996	—
Субтест № 3 «Вербальна експресія»	7,49±1,04	-1,614	—
Субтест № 4 «Історії із доповненням»	7,38±1,00	-2,596	p≤0,001
Композитна оцінка соціального компоненту	32,07±3,55	-1,855	—

норморольові моделі, правила. Отже, соціальний інтелект у студентів сформований недостатньо глибоко та повно.

Результати діагностики емоційного інтелекту за допомогою методики Н. Холла представлені у таблиці 2.

Як видно з таблиці 2, респонденти демонструють середній рівень емоційного інтелекту, крім параметра «управління емоціями», що має низькі значення. Досліджувані достатньою мірою здатні усвідомлювати якісь почуття, які вони відчувають, диференціювати їх, розпізнавати переживання оточуючих людей, співчувати їм. У респондентів виникають труднощі, коли потрібно регулювати негативні емоції у складній ситуації.

Вивчення особливостей поведінки подолання показало помірну вираженість копінг-стратегій у респондентів (таблиця 3).

Помірна напруженість копінгу свідчить про те, що обстежувані не відчувають психоемоційних навантажень і перед ними не стоять невирішені завдання. Для респондентів кращими стратегіями подолання стресів є планування розв'язання проблеми та позитивна переоцінка ситуації. У разі виникнення проблеми респонденти орієнтовані, передусім на пошук оптимального рішення чи отримання корисного досвіду у разі невдачі. Найменш вираженою стратегією подолання

в умовах професійної діяльності є прийняття відповідальності.

Кореляційний аналіз емоційного інтелекту дозволив виявити більшу частину взаємозв'язків із плануванням розв'язання проблеми та позитивною переоцінкою ситуації (таблиця 4).

Ми розглядаємо емоційний інтелект як комплекс непізнавальних здібностей, що дозволяють людині бути успішним у професійному та особистому плані, успішно адаптуватися у навколишній дійсності. Емоційний інтелект виявляється в гармонії між внутрішнім станом людини та її поведінковими проявами.

Водночас емоційний інтелект пов'язаний із самоконтролем та прийняттям відповідальності. Отже, у респондентів у стресовій ситуації емоційний інтелект є ресурсом пошуку розв'язання проблеми, контролю свого емоційного стану та поведінки, прийняття відповідальності та позитивної переоцінки. Коефіцієнти кореляції показали зв'язок соціального інтелекту з посиленням як емоційно, так і проблемно-орієнтованого копінг (таблиця 5).

Конфронтативний копінг посилюється зі зростанням здатності респондентів до розуміння причинно-наслідкових зв'язків (Субтест «Історії із завершенням»), вербального (Субтест «Вербальна експресія») та невербального (Субтест «Групи

Таблиця 2

Дослідження емоційного інтелекту за методикою Н. Холла

Показники	Респонденти	t-критерій Ст'юдента	P
Параметри емоційного інтелекту			
Емоційна поінформованість	7,79±3,89	-0,593	—
Управління емоціями	7,18±2,13	-2,721	p≤0/01
Самотивація	8,92±3,15	0,291	—
Емпатія	8,25±3,01	1,034	—
Розпізнавання емоцій інших	6,75±2,23	1,510	—
Загальний рівень емоційного інтелекту	38,89±9,94	-0,325	—

Таблиця 3

Дослідження копінг-стратегій за методикою Р. Лазаруса

Назва параметру	Респонденти (n = 90)	t-критерій Ст'юдента	P
Копінг-стратегії			
Конфронтативний копінг	8,57±2,34	-0,840	—
Дистанціювання	8,54±2,67	0,051	—
Самоконтроль	12,05±3,16	-0,576	—
Пошук соціальної підтримки	9,66±2,65	1,663	—
Прийняття відповідальності	6,66±2,14	0,220	—
Втеча-уникнення	9,20±3,69	1,216	—
Планування рішення	12,08±2,96	-0,702	—
Позитивна переоцінка	12,00±3,31	-0,840	—

Таблиця 4

Кореляційні зв'язки емоційного інтелекту з копінг-стратегіями у досліджуваних

Копінг-стратегії	Показники емоційного інтелекту					
	ЕО	УЕ	СМ	ЕМ	РЕ	ЗР
Конфронтаційний копінг	0,251	-0,053	-0,023	0,131	0,261*	0,125
Дистанціювання	-0,335**	-0,139	-0,148	0,085	0,127	-0,030
Самоконтроль	0,383**	0,127	0,302*	0,321*	0,192	0,327*
Пошук соціальної підтримки	0,023	-0,117	0,098	0,055	0,230	0,065
Прийняття відповідальності	0,282*	0,088	0,124	0,307*	0,219	0,212
Втеча-уникнення	0,091	-0,183	-0,123	-0,010	0,087	-0,058
Планування рішення	0,485**	0,104	0,271*	0,338**	0,361**	0,350**
Позитивна переоцінка	0,430**	0,245	0,390**	0,344**	0,350**	0,424**

Примітка: ЕО – емоційна поінформованість, УЕ – управління емоціями, СМ – самомотивація, ЕМ – емпатія, РЕ – розпізнавання емоцій, ЗР – загальний рівень емоційного інтелекту.

* – $p \leq 0,05$, ** – $p \leq 0,01$.

Таблиця 5

Кореляційні зв'язки соціального інтелекту з копінг-стратегіями у досліджуваних

Копінг-стратегії	Показники соціального інтелекту Копінг-стратегії				
	Субтест № 1	Субтест № 2	Субтест № 3	Субтест № 4	КО
Конфронтативний копінг	0,277**	0,250*	0,261**	0,099	0,257*
Дистанціювання	0,234**	0,136	0,222*	-0,233*	-0,237*
Пошук соціальної підтримки	0,204*	0,119	0,098	0,084	0,161
Планування рішення	0,425**	0,355**	0,272**	0,211*	0,363**
Позитивна переоцінка	0,253*	0,218**	0,273**	0,136	0,250**

Примітка: субтест № 1 – «Історії із завершенням», Субтест № 2 – «Групи експресії», Субтест № 3 – «Вербальна експресія», Субтест № 4 – «Історії з доповненням», КО – композитна оцінка соціального інтелекту.

* – $p \leq 0,05$, ** – $p \leq 0,01$.

експресії») прояву емоцій при взаємодії з оточуючими людьми та загального соціального інтелекту (Композитна оцінка). Дистанціювання посилюється разом із прогностичними здібностями досліджуваних, їх умінням розуміти вербальну експресію оточуючих людей, та знижується при розвиненому вмінні респондентів розуміти контекст ситуації спілкування та загальним рівнем соціального інтелекту.

Пошук ефективного способу розв'язання проблеми та позитивна переоцінка ситуації здійснюються за допомогою здатності суб'єктів діяльності прогнозувати наслідки вчинків, визначати по жестикуляції, позі, міміці, інтонації стан оточуючих людей, розпізнавати логіку розвитку ситуації взаємодії та здійснювати відповідно до цього дії, спрямовані на отримання потрібного результату. Отже, соціальний інтелект пов'язаний із процесом подолання важких життєвих ситуацій: з одного боку, він корелює з пошуком розв'язання проблеми, у тому числі із залученням допомоги найближчого соціального оточення. З іншого боку, досліджувані з розвиненим соціальним

інтелектом можуть дистанціюватися від стресової ситуації або емоційно переглядати її як джерело досвіду. Обидва напрями є конструктивними, оскільки дозволяють розв'язати проблему у разі її підконтрольності людині, або емоційно переглядати її та отримувати досвід, коли від досліджуваних не залежить її розв'язання.

У цілому соціальний інтелект виконує адаптивну функцію: він пов'язаний з підвищенням впевненості суб'єктів діяльності у тому, що вони зможуть продемонструвати свій реальний рівень підготовленості, зорієнтуються у незнайомій ситуації.

Отже, обидва види інтелекту однаковою мірою пов'язані з активізацією копінг-стратегій, спрямованих на пошук розв'язання проблеми та позитивну переоцінку ситуації. Відмінність полягає у тому, що емоційний інтелект крім перелічених вище копінгів, пов'язаний з посиленням пошуку соціальної підтримки, а соціальний – з дистанціюванням. Обидва види інтелекту є взаємодоповнювальними та забезпечують досліджуваним широкий спектр можливостей подолання проблемних ситуацій.

Висновки. Аналіз сучасних досліджень показав, що тема пошуку психічних ресурсів суб'єкта діяльності для досягнення успіху та подолання труднощів нині набула особливої актуальності. Соціальний і емоційний інтелект – ті психічні ресурси особистості, які викликають підвищений інтерес у сучасних дослідників.

Результати діагностики емоційного та соціального інтелекту виявили середній рівень їх розвитку у досліджуваних. Вивчення особливостей поведінки подолання показало помірну вираже-

ність стратегій подолання проблемних ситуацій у респондентів.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що соціальний та емоційний інтелект є психологічними ресурсами подолання проблемних ситуацій.

Перспективою подальшого дослідження є розробка тренінгових програм для підвищення рівня емоційного і соціального інтелекту студентської молоді з метою покращення їх психологічної готовності до професійної діяльності.

Список літератури:

1. Альохіна Н.В. Соціальний інтелект у структурі соціальної компетентності фахівців фармації. *Вісник Харківського національного університету. Серія «Психологія»*, 2013. № 1046. С. 60–63. URL: <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/4337>
2. Бреус Ю.В. Емоційний інтелект як чинник професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. С. 20. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9213>
3. Дерев'янка С.П. Емоційний інтелект як чинник соціально- психологічної адаптації особистості до студентського середовища : автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2009.
4. Сердюк Л. З. Психологічні технології самодетермінації розвитку особистості: монографія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2018. 192 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/712878/1_2018.pdf
5. Старинська Ольга. Проблема психологічної сутності понять «соціальний інтелект» та «емоційний інтелект»: науковий дискурс. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. Вип. 3 (56), 2022. С. 40–43.
6. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека, 2009. URL: http://lib.iitta.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf
7. Baron R. Development of the Baron EQ-I: A measure of emotional intelligence. *Paper presented at 105th Annual Convention of American Psychological Association*. Chicago, 2017. P. 290–299.
8. Carver C. S., Scheier M. F. Optimism. In C. R. Snyder, S. J. Lopez (eds.). *Handbook of Positive Psychology*. Oxford: Oxford University Press, 2022. 221–244.
9. Guilford J. P. Is some creative thinking irrational? *Journal of creative behavior*, 1982. Vol. 16 (3). P. 151–154.
10. Diener E., Fujita F. Resources, personal striving, and subjective wellbeing: A nomothetic and ideographic approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1995. 68, 926–935.
11. Hobfoll S. Conservation of resources theory: its implication for stress, health, and resilience. In S. Folkman (ed.). *The Oxford Handbook of Stress, Health, and Coping*. New York, N.Y.: Oxford University Press, 2011. 127–147.
12. Luthar S. S., Cicchetti D. The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, 2021. 12, 857–885.
13. Maddi S. The courage to grow from stresses. *Journal of Positive Psychology*, 2006. 1, 160–168.
14. Selman R. The growth of interpersonal understanding developmental and clinical analysis. N. Y. : Acad. Press, 1995. 343 p.
15. Thorndike E. L. Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*, 2009. № 140. P. 227–235.
16. Lazarus R. S. Coping theory and research: Past, present and future. *Psychosomatic medicine*, 1993. P. 234–247.
17. Mayer J. D., Caruso D. R., Salovey P. Emotional Intelligence meet traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 2020. V. 27. P. 267–298.

Slobodanyk N.V. SOCIAL AND EMOTIONAL INTELLIGENCE AS PSYCHOLOGICAL RESOURCES OF READINESS FOR STUDENTS ACTIVITY IN A SITUATION OF CHANGES

The article analyzes the results of an empirical study of the influence of psychological resources (social and emotional intelligence) on the readiness of young students for activity. Social and emotional intelligence are considered by researchers as psychological resources for achieving success in various activities. It is noted that psychological resources expand the area of human activity, help overcome difficulties in difficult life

circumstances, work on oneself, and achieve goals. They reflect an individual's ability to perceive unforeseen obstacles not as a threat, but as a "challenge", as an engine of progress and personal development.

It is stated that the concept of "social intelligence" in modern psychology is discussed together with the closely related issue of "emotional intelligence". Social and emotional intelligence reveal resource capabilities in the process of overcoming crisis situations and in combination with personal characteristics. Emotional intelligence, combined with conscious self-regulation of behavior and self-esteem, enhances mental resilience and reduces sensitivity to stressors. Social intelligence, together with personality characteristics, enhances constructive coping strategies, while reducing the use of problem avoidance strategies. In general, social intelligence performs an adaptive function.

In the process of studying the features of social and emotional intelligence, the following methods were used: theoretical analysis of scientific literature, psychological diagnostics, and statistical data processing.

Psychological diagnostics were carried out using the method of determining the level of emotional intelligence (N. Hall); the method of determining the level of social intelligence (D. Guilford and M. Sullivan); the coping test (R. Lazarus). The results of the diagnostics of emotional and social intelligence revealed an average level of their development in the subjects. The study of the characteristics of coping behavior showed a moderate degree of severity of coping strategies among respondents. The results of the study suggest that social and emotional intelligence are resources for overcoming problem situations.

Key words: social intelligence, emotional intelligence, resources, activities, research methods.

Дата надходження статті: 03.09.2025

Дата прийняття статті: 15.09.2025

Опубліковано: 05.12.2025